

Sergei Zotov

Poganska Drugost u kršćanskoj Crkvi: ikonografija antičkih filozofa i mislilaca u Rusiji i na Balkanu

Ruska pravoslavna ikonografija antičkih filozofa i mislilaca dugo je u fokusu zanimanja zapadnih i ruskih istraživača. Grčki i rimski filozofi prikazani u slikama u ruskim crkvama i drugim vizualnim medijima nemaju gotovo ništa zajedničko sa stvarnim povijesnim filozofima: njihovi su se prikazi temeljili na bizantskim apokrifima, u kojima su filozofi bili predstavljeni kao pravedni pogani, naviještajući Kristov dolazak mnogo prije njegova rođenja. Autor u ovome radu uvodi tri nova izvora za istraživanje teme: slike u temperi iz 18. stoljeća s prikazima Hermesa i Afrodite, te freske iz 17. stoljeća skinute sa zidova moskovskog Novospaskog samostana s prikazima Aristotela, Solona, Plutarha i Anarhasisa, čuvaju se u Državnom povijesnom muzeju u Moskvi, dok se jedna ilustrirana zbirka aforizama helenskih mudraca iz 17. stoljeća (*Melissa*) nalazi u zbirci Ruske nacionalne knjižnice u Sankt Peterburgu. Autor u tekstu uspostavlja tipologiju antičkih filozofa (kako su ih nazivali u izvorima) koji se nalaze u ruskoj pravoslavnoj ikonografiji, dijeleći ih u četiri skupine: povijesni filozofi, povijesni mislioci, sibile i božanstva. Potom se u tekstu analizira značenje vizualnih oznaka Drugosti u primjerima proučavanog ikonografskoga niza. Pretpostavlja se da su ovi vizualni markeri gledatelju prikazivali helenske mudrace kao Druge. Antički filozofi i mislioci predstavljeni su kao pogani s Istoka, jer ih je bilo potrebno vizualno odvojiti od pravih svetaca prihvaćenih od Pravoslavne Crkve. Iako se svima njima priznaje zasluga u proricanju uspona kršćanstva, primarna je uloga korištenih atributa bila vizualna diferencijacija poganskih filozofa od pravoslavnih svetaca.